

ДОДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ «НА УРОК»



**На Урок**  
освітній проект

## ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ В 5-6 КЛАСАХ НУШ

ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ В НУШ



2022

ОСВІТНІЙ ПРОЕКТ «НА УРОК»

<https://naurok.com.ua>



## Завдання уроку, який має реалізовувати інноваційний підхід до навчання:

- підвищення рівня вмотивованості учнів;
- використання набутого учнями суб'єктивного досвіду;
- ефективне та творче застосування опанованих знань й досвіду на практиці;
- формування в учнів навичок здобувати, осмислювати та використовувати інформацію з різних джерел;
- чітка й оптимальна організація кожного уроку;
- підвищення рівня самоосвітньої та творчої активності учнів;
- створення умов для інтенсифікації освітнього процесу;
- формування моральних цінностей особистості;
- розвиток соціальних й комунікативних здібностей учнів;
- створення ситуації успіху;
- організація ненав'язливого контролю, самоконтролю та взаємоконтролю за процесом навчання.

## Основні вимоги до сучасного уроку:

### Структура уроку:

- чітко визначені мета й завдання уроку;
- визначення типу уроку, органічний зв'язок усіх складових уроку;
- зв'язок сьогоденного уроку з попереднім і закладення перспективи на наступний;
- вибір оптимальних методів вивчення та закріплення нового матеріалу (зважаючи на мету й завдання уроку);
- оптимальність домашнього завдання (форма, обсяг, запис до щоденників, урахування індивідуальних особливостей тощо)

### Підготовка й організація уроку:

- підготовка й використання наочного та роздавального матеріалу;
- виконання частини завдань самостійно під керівництвом учителя;
- використання контролю і самоконтролю учнів під час виконання навчальних завдань, перевірка і самоперевірка після виконання завдання;
- виокремлення складних моментів нової теми, поміркована методика їх пояснення.

### Зміст уроку та процесу навчання:

- сприяння розвитку в учнів пізнавальних процесів (сприйняття, пам'яті, уваги, мислення, мовлення);
- формування найкращих якостей особистості школярів (дисциплінованості, акуратності, ініціативності та ін.);
- мотивування позитивного ставлення учнів до навчання.





### **Техніка проведення уроку:**

- певний ритм і темп уроку, оптимальні для учнів конкретного класу;
- сприятливий психологічний клімат на уроці (взаємна доброзичливість, готовність учителя прийти на допомогу учневі тощо);
- співпраця вчителя й учнів, педагогічний такт;
- урізноманітнення видів діяльності учнів, підтримання інтересу школярів до уроку.

## **Навички підготовки уроку, які стануть у пригоді вчителю НУШ**

### **Моделювання (створення умовної моделі уроку):**

- чітке визначення місця уроку і в змістовому, і в методичному аспектах у межах навчального курсу, розділу, теми;
- формулювання загальної мети вивчення матеріалу;
- обрання педагогічних методів, прийомів, технологій, використання яких забезпечить досягнення поставленої мети у найраціональніший спосіб

### **Проектування:**

- створення структури педагогічного процесу: визначення виховних і розвивальних завдань;
- прогнозування результатів;
- опрацювання змістової частини матеріалу;
- визначення методів, прийомів роботи;
- прогнозування навчальних і загальних компетентностей учнів, які формуються на уроці.

### **Конструювання:**

- створення конструктора (конспекту) уроку: чітке формулювання мети, завдань, типу, форми проведення уроку;
- конкретизація методів, прийомів;
- запис дій учителя та передбачення дій учнів;
- раціональний розподіл часу;
- виокремлення структурних елементів навчальної діяльності





## Компетентнісний підхід до навчання

Відповідно до Закону України «Про освіту» компетентності – це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистісних якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, проводити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. Залежно від результатів їх розподіляють на:

- Предметні – це результат навчання з конкретного предмета. Вони обмежені певною галуззю знань і набуваються в межах відповідної освітньої галузі.
- Ключові – це результат діяльності (не лише навчальної), що має індивідуальну значущість і соціальний контекст для успішної життєдіяльності в конкретному соціумі. Вони мають міждисциплінарний характер і набуваються в кожній освітній галузі.

Основними принципами компетентнісного підходу є:

- самостійна діяльність учнівства у здобутті особистісного досвіду (сенсу знань, набутих умінь і навичок, вироблених способів діяльності, усвідомлених цінностей);
- практикоорієнтованість освітнього процесу – застосування здобутих знань та умінь на практиці, усвідомлення наслідків своєї діяльності;
- ціннісне ставлення до результатів навчання;
- різноманіття видів навчальної діяльності (навчальна, дослідницька, ігрова, індивідуальна, групова тощо);
- пошук, оброблення, збереження, узагальнення й інтерпретація здобутої інформації;
- залучення ІКТ в освітній процес.

Важлива частина компетентнісного підходу – конструктивна співпраця учнів між собою та з учителем, ведення діалогу та застосування формувального оцінювання. Цьому допоможуть:

- Чіткі та зрозумілі правила взаємодії. Наприклад, вони можуть регламентувати таймінг, алгоритми дій у різних ситуаціях, наприклад, коли учень хоче щось сказати або додати.
- Співпраця в парах, потім у групах. Запорука конструктивної співпраці учнів у групах – уміння домовлятися, розподіляти ролі та взаємодіяти. Для цього спочатку варто вправлятися із завданнями в парах, а потім переходити до роботи в більш численних групах.
- Завдання на розвиток навичок діалогу. Діти мають вступити в діалог і домовитись, як виконуватимуть завдання. Щоби так відбулося, завдання мають бути відповідними – такі, які стимулюватимуть комунікацію, вимагатимуть від учнів розробити та впровадити свої внутрішні правила.





## **Різновиди діяльності учнів відповідно до деяких ключових наскрізних освітніх компетентностей**

### **Уміння вчитися впродовж життя:**

- Написання повідомлень, рефератів, самостійних творчих робіт.
- Виконання випереджальних завдань, що передбачають активну самостійну й самоосвітню діяльність.
- Участь в організації творчих виставок.
- Робота в Малій академії наук.
- Консультування з питань самоосвіти.
- Інтелектуальні конкурси, ігри, предметні тижні, які передбачають самостійне опанування певних питань та самоосвітню діяльність.
- Виконання інтенсивних завдань з предмета, що передбачають пояснення певних питань учителем.
- Опанування предмета на високому науковому рівні викладання.
- Виконання навчальних програм з метою самоосвіти.
- Розв'язання проблемних ситуацій на основі сучасного життя.
- Робота консультантами для підтримання самоосвітнього тону.
- Розв'язання задач і прикладів різними способами, задач і прикладів підвищеної складності.
- Складання й розв'язання тестів, задач, кросвордів тощо.
- Участь у конкурсах.
- Участь в олімпіадах, роботі заочних фізико-математичних шкіл.

### **Інформаційно-цифрові компетентності:**

- Опрацювання додаткової інформації в процесі опанування знань із предмета.
- Активна співпраця з кабінетом інформатики щодо використання навчальних програм з предмета.
- Застосування складених учителем малюнків, таблиць, схем як джерел інформації та складання власних схем, таблиць, планів, опорних конспектів як результат самостійного опрацювання додаткової інформації.
- Випуск шкільних стіннівок, створення інформаційних сторінок у класних куточках.

### **Спілкування державною, рідною (у разі відмінності) та іноземними мовами, загальнокультурна грамотність**

- Формування вміння висловлювати власну думку.
- Удосконалення вмінь вести навчальний діалог.
- Складання усних та письмових рецензій на відповідь, доповнень і зауважень до неї.
- Удосконалення вмінь формулювати мету власної діяльності й робити висновки за її результатами.





- Взаємоопитування та взаємоперевірка з можливим подальшим коментуванням учителем.
- Організація групової роботи.
- Участь у нестандартних уроках, уроках-змаганнях, КВК.
- Підготовка нестандартних запитань однокласникам.
- Вільне спілкування з однолітками й дорослими для підвищення рівня навчальних досягнень та ерудиції.
- Використання інформації з історії відкриттів.
- Розв'язання завдань історико-культурного змісту.
- Використання художньої літератури під час опанування нових знань із предмета.
- Розв'язання задач екологічного змісту.
- Уміння характеризувати внесок у науку вчених різних країн та національностей.

### Соціальні та громадянські компетентності

- Виконання завдань, що передбачають самостійний пошук розв'язання.
- Свідоме обрання варіанту завдань чи шляху розв'язання задач.
- Застосування самооцінювання та взаємооцінювання.
- Розв'язування задач різними способами й визначення більш раціонального шляху розв'язання.
- Активна робота в групах.
- Виявлення ініціативи.
- Виконання доручень учителя.
- Самостійна активна діяльність у виховних заходах та заходах предметних тижнів.
- Застосування життєвого та творчого досвіду видатних людей у власній роботі.

Компетентнісне завдання має насамперед базуватися на практичних кейсах та передбачати аналіз, синтез і оцінювання інформації. У цьому допоможуть проблемні ситуації та практико-орієнтовані завдання, спрямовані на аналіз та оцінювання інформації.





## Діяльнісний підхід до навчання

*Діяльнісний підхід – це спрямованість освітнього процесу на розвиток ключових компетентностей і наскрізних умінь особистості; застосування теоретичних знань на практиці; формування здібностей до самоосвіти й командної роботи; успішна інтеграція в соціумі та професійна самореалізація.*

Він передбачає організацію освітнього процесу на основі організаційно-методичної системи щоденних діяльностей учнів та «стратегій» розвитку критичного мислення в межах тематичного чи предметного навчання. Може здатися, що практичні завдання відбирають купу дорогоцінного часу, але без них теорія втрачає сенс. Саме тому важливо використовувати кожну можливість, аби перетворити абстрактні завдання у розв'язання реальних проблем. Розвитку критичного мислення ефективно сприяють такі інструменти:

- **«Мозкова атака»**

Клас об'єднується у дві команди – генераторів ідей і критиків. Перші пропонують якомога більше ідей стосовно завдання, вправи, теми, запитання тощо. Причому ідеї можуть бути, на перший погляд, абсолютно безглуздими, головне – кількість. Потім команда «критиків» аналізує кожну ідею, аргументовано та ввічливо. Бажано із застосуванням методу «Я-висловлювання»!

- **«Асоціативний кущ»**

Чудовий спосіб розпочати вивчення нової теми – дібрати якомога більше асоціацій стосовно неї. До того ж асоціації можуть стосуватися не лише раніше вивчених питань із предмета, але й будь-яких емоцій і почуттів, кіно, книг, мемів тощо. Це налаштовує школярів на позитивне сприйняття нової теми й окремого уроку загалом.

- **Таблиця «ЗХД»**

Ця методика – дійсно чарівна паличка для вчителя, адже допомагає не тільки розвинути критичне мислення школярів, але й структурувати урок! Суть проста – зобразити на шкільній дошці таблицю із трьома колонками та заповнювати її впродовж заняття: «Знаємо», «Хочемо дізнатися», «Дізналися».

Запропонуйте дітям створити рамку для фото з крепового паперу. Скільки сантиметрів паперової стрічки знадобиться для чотирьох шарів рамки? Нехай учні застосують знання з пошуку периметру фігури, аби виконати поробку. Інший варіант – запропонуйте виміряти площу стін, аби визначити, скільки шпалер або фарби знадобиться для ремонту. На жаль, діти не завжди розуміють, навіщо їм математика у житті а за допомогою простих завдань ви можете це виправити.





## Особистісно-орієнтований підхід до навчання

Особистісно-орієнтований підхід дозволяє учню модифікувати цілі та результати навчання відповідно до своїх індивідуальних здібностей та комунікативних потреб. Навчання відповідно до цього підходу передбачає:

- самостійність учнів у процесі навчання та виборі прийомів;
- опору на наявні знання та досвід учнів;
- врахування соціокультурних особливостей та емоційного стану учнів, заохочення прагнення бути «сам собою»;
- цілеспрямоване формування навчальних умінь, характерних для того чи іншого учня;
- перерозподіл ролей вчителя та учня в освітньому процесі, обмеження провідної ролі вчителя, виконання ним ролі помічника, консультанта, радника.

Особистісно орієнтоване заняття відрізняється від інших активною діяльністю учня на всіх етапах заняття та має такі ознаки:

1. Повідомлення учням цілей заняття, які враховують суб'єктивний досвід школярів та орієнтовані на конкретний результат. Важливим принципом роботи вчителя має стати такий підхід: там, де можна промовчати, учитель мовчить, там, де можна запитати, запитує, а не розповідає сам.
2. Стиль спілкування, стосунки «учитель – учень» базуються на педагогіці співробітництва.
3. Створення позитивного настрою на уроці, ситуації успіху, взаємопідтримки, переважання діалогічної форми спілкування, індивідуальної, парної та групової роботи. Широко впроваджується у практику співнавчання та взаємонавчання (колективне, групове тощо).
4. Заняття будується на діяльнісній основі: школярі активно працюють (самостійно, в парах, групах, кооперативно) на всіх етапах уроку, навчаючись самостійно здобувати знання і застосовувати їх у різних видах діяльності.
5. Учень постійно знаходиться в ситуації вибору (змісту освіти, темпу, виду завдань, способу опрацювання матеріалу).
6. Оволодіння навичками цілевизначення, планування, організації, рефлексії, оцінки, корекції є обов'язковою складовою заняття. З метою самоаналізу навчальної діяльності можна запропонувати школярам надати відповіді такі запитання:
  - чому я вибрав саме цю тему (завдання)?
  - який головний результат моєї діяльності на занятті?
  - яка участь кожного учасника у роботі групи?
  - у чому полягає моя роль?
  - чи впорався я з нею?
  - як я оцінюю колективну діяльність?

Також важливим моментом є рефлексія відчуттів (Що я відчував під час розв'язання проблеми?) та її словесне чи інше вираження.







7. Особистісно орієнтоване заняття ґрунтується на врахуванні психофізіологічних особливостей школяра, його інтересів, ціннісних орієнтацій.

Для його ефективного впровадження потрібно:

- створювати ситуацію успіху. Для цього рекомендується ставити перед учнями посильні та здійсненні задачі, які відповідають їхнім можливостям;
- знаходити ті сфери діяльності, в яких школярі можуть проявити ініціативу;
- фіксувати, відзначати і заохочувати найменші успіхи учня в навчанні й діяльності, незначні зсуви до кращого;
- не засуджувати та не критикувати спроможностей слабких учнів. Засудження має бути гранично коректним і спрямованим на усунення усвідомлених учнем хиб (наприклад, порушень дисципліни, недбалості в роботі і т.д.).





## Інтегрований підхід до навчання

Цей підхід характеризується органічним поєднанням відомостей різних навчальних предметів навколо однієї теми, що сприяє інформаційному збагаченню сприймання, мислення і почуттів учнів за рахунок залучення цікавого матеріалу.

Інтегровані уроки сприяють:

- формуванню в учнів цілісного світосприйняття, активізації їхньої пізнавальної діяльності;
- підвищенню якості засвоєння сприйнятого матеріалу;
- створенню творчої атмосфери у колективі учнів;
- виявленню здібностей учнів та їх особливостей;
- формування навичок самостійної роботи школярів з довідковою літературою, таблицями міжпредметних зв'язків, опорними схемами; ефективній реалізації розвивально-виховної функції навчання.

Інтеграція здійснюється через встановлення міжпредметних зв'язків за таких умов:

- чітка організація та координація роботи всіх педагогів, які працюють в одних класах;
- комплексне використання форм навчання;
- спільне застосування спільних для різних кабінетів навчальних посібників.

При плануванні й організації таких уроків важливо:

1. Визначити один провідний навчальний предмет із декількох.
2. Не порушувати послідовність у викладанні тієї чи іншої дисципліни, щоб цей взаємозв'язок сприяв досягненню практичних цілей навчання.
3. Уникати одноманітності, пов'язаних з опорою на той чи інший матеріал (наприклад літературний).
4. Проводити узагальнюючі уроки, на яких будуть розкриті проблеми, найбільш важливі для двох або декількох предметів.

Найбільш результативними для навчального процесу є такі форми уроків:

1. Уроки творчого пошуку або огляду знань. Такі заняття збагатять знання учнів в уявній подорожі, мандрівці або дослідженні. Вони будуть найбільш доцільними для інтегрованого вивчення природничих наук.
2. Театралізовані уроки – казка, вистава, концерт – зацікавлять учнів молодшої школи. Проте, відображаючи певну епоху чи розкриваючи сюжетну лінію, вони допоможуть і при вивченні матеріалу з природознавства, літератури, історії в старших класах.
3. Прес-конференція, диспут, телешоу допоможуть учням брати на себе відповідальність та отримувати відповіді на питання. Або урок-рольова гра, прикладом якої може стати урок-судове засідання при вивченні дисциплін «Людина і світ» та «Правознавство».
4. Інтегровані уроки-змагання допоможуть розвинути впевненість, сміливість та цілеспрямованість. Вікторина, конкурс чи турнір будуть доречними при будь-якому поєднанні предметів. На уроці математики можна розв'язувати задачі на швидкість, перебуваючи у іншій історичній епосі. А на уроках фізкультури, поєднаних з трудовим навчанням, можна організувати тематичні «Веселі старты».

Зверніть увагу: для різних типів інтегрованих уроків будуть ефективними різні форми роботи з матеріалом. Так, для заняття типу урок-засвоєння знань будуть вдалимі семінари, бесіди чи конференції.





Урок-застосування знань на практиці потребує форм, які передбачають активне включення у діяльність: мандрівка, творчий пошук, рольова гра. Для типів урок-повторення чи урок-систематизація ефективними стануть вікторина, суд, бесіда чи «Що? Де? Коли?».

Підготовка до інтегрованого уроку складається з таких етапів:

- вибір теми та формулювання кінцевої мети – визначення, чому діти мають навчитися, спираючись на вже досягнутий рівень розвитку;
- узгодження програм предметів, які інтегруються, та спілкування з викладачами цих предметів;
- оцінка рівня готовності дітей до проведення таких занять;
- вибір форми інтеграції, узгодження тем та складання покрокового плану;
- розробка переліку завдань, вибір прийомів, проведення попереднього хронометражу часу;
- у разі необхідності – формування учнівських команд, визначення системи оцінювання проектів та методів контролю.

